

Läsning för nöjes skull? Finlandssvenska ungdomars självuppfattning som läsare och deras intresse för skönlitteratur

Jolin Slotte

Åbo Akademi

jslotte@abo.fi

Heidi Harju-Luukkainen

Helsingfors universitet

heidi.harju@helsinki.fi

<https://orcid.org/0000-0002-4532-7133>

Det finns en bred uppfattning om att läsförmågan hos finländska barn och ungdomar har försämrats under de senaste åren och att finländska barn och ungdomar allt mera sällan väljer att frivilligt läsa skönlitteratur på fritiden. Forskning som stöder det här påståendet är omfattande och även korrelationen mellan den försämrade läsförmågan och det dalande intresset för skönlitteratur har varit föremål för intresse i såväl PISA- och PIRLS-undersökningar som i mindre omfattande utredningar (se t.ex. Harju-Luukkainen & Nissinen, 2011; Harju-Luukkainen, Sulkunen, & Stolt, 2016; Kupari m.fl., 2013; Merisuo-Storm, 2006; Välijärvi m.fl., 2015).

Intresset för läsning uppfattas inom PISA-forskningen som en del av läsförmågan. Därför är även deltagarnas intresse för läsning på fritiden, den tid de väljer att använda på läsning på fritiden, samt hur mångsidigt material de väljer att läsa, föremål för PISA-undersökningen (Sulkunen & Välijärvi, 2012). Hur läsintresset utvecklas under de följande åren, efter grundskolan, är naturligtvis också intressant, även ur ett utbildningspolitiskt och samhällsligt

Artikkeli on lisensoitu Creative Commons Nimeä-EiKaupallinen-JaaSamoin 4.0 Kansainvälinen -lisensillä

Pysyvä osoite: <https://doi.org/10.23978/inf.76087>

perspektiv. Hur ser ungdomar inom andra stadiet på läsning och sig själva som läsare? Kan man till exempel bland ungdomar inom gymnasieutbildningen se en tendens till bättre självförtroende som läsare, än hos ungdomar i grundskolan eller inom yrkesutbildningen? Finns det en skillnad mellan hur pojkar och flickor i den här åldern ser på läsning?

Fokus inom läsforskningen läggs ofta på hur läsintresset utvecklats i deltagarnas tidiga barndom, vilket är förståeligt eftersom det är i den tidiga barndomen som ett eventuellt läsintresse får en stadig grund (se t.ex. Brink, Nissinen, & Vettenranta, 2013; Kalb & van Ours, 2014; Sénéchal & LeFevre, 2002). Eftersom läsningens positiva effekter på till exempel människans förmåga till empati, det vill säga vår förmåga att identifiera och förstå andra människors tankar och känslor, fortsätter att utvecklas vid läsning av skönlitteratur också senare i livet (se t.ex. Burke, Kuzmicova, Mangel, & Schilhab, 2016; Kidd & Castano, 2013; Mar, Oatley, & Peterson, 2009) är det också av vikt att granska också äldre ungdomars läsoplevelser och självbild som läsare.

För att öka vår förståelse för hur ungdomar i åldern 15–19 uppfattar sig själva som läsare och vilka faktorer som kan tänkas påverka deras intresse för skönlitteratur och läsning utvecklades för den här undersökningen en enkät som kombinerar frågor om ungdomarnas syn på läsning med frågor om deras självbild som läsare. Målet var att undersöka hur deras läsintresse korrelerar med deras egen uppfattning om deras läsförmåga och hur de upplever att de under de senaste åren blivit uppmuntrade som läsare. Eftersom föräldrarnas betydelse är viktig när det gäller läsning bland yngre barn och närvaron av skönlitteratur och uppskattning av böcker och berättelser i hemmet har betydelse i läsutvecklingen lyfter den här undersökningen också fram ungdomarnas uppfattning om föräldrarnas läsintresse.

Undersökningen är en del av en större studie av finlandssvenska ungdomars läsoplevelser som kombinerar både kvantitativa och kvalitativa metoder. Undersökningen genomfördes under våren 2017 i sex gymnasier och i en yrkesskola. Antalet deltagare var 201 personer. 110 av deltagarna var flickor, 87 var pojkar och 4 som ville inte ange kön. Skolorna var av varierande storlek och belägna i huvudstadsregionen, östra Nyland, västra Nyland och Österbotten.

I enkäten ingick bakgrundsfrågor om bland annat hemspråk, föräldrarnas yrke och arbetssituation. Deltagarnas självuppfattning som läsare undersöktes genom en självvärderande enkät som grundade sig på The Reader Self-Perception Scale 2 (RSPS2), som utvecklats och validerats inom en amerikansk tradition (Henk, Marinak, & Melnick, 2012). Enkätfrågorna anknyter till fyra skalor: 1. utveckling (progress), det vill säga frågor som lyfter fram deltagarens uppfattning om sin egen läsutveckling, 2. jämförande iakttagelser (observational comparison), som uppmärksammar deltagaren att fundera över sin egen läsning

i förhållande till jämnåriga vänners läsning 3. social feedback (social feedback) som tangerar hur personen uppfattar att omgivningen förhåller sig till hans läsförmåga och 4. psykologiska tillstånd (physiological states) som handlar om deltagarens egen attityd till läsning. 25 frågor från RSPS2 kompletterades med elva frågor om elevens läslust som ingick i PISA-undersökningen 2009, när läsning var i fokus.

Enkätsvaren kommer att analyseras under september och vid behov att kompletteras med ytterligare datainsamling under oktober. Inför De informationsvetenskapliga dagarna kommer resultat att kunna presenteras.

Källförteckning

- Brink, S., Nissinen, K., & Vettenranta, J. (2013). *Jämlikhet och resultat : forskningsresultat som kan användas för att minska skillnaderna i PISA-prestationer mellan svenskspråkiga och finskspråkiga elever*. Jyväskylä: Pedagogiska forskningsinstitutet, Svenska kulturfonden. <http://urn.fi/URN:ISBN:978-951-39-5402-4>
- Burke, M., Kuzmicova, A., Mangen, A., & Schilhab, T. (2016). Empathy at the Confluence of Neuroscience and Empirical Literary Studies. *Scientific Study of Literature*, 6(1), 6–41. <https://doi.org/10.1075/ssol.6.1.03bur>
- Harju-Luukkainen, H., & Nissinen, K. (2011). *Finlandssvenska 15-åriga elevers resultatnivå i PISA 2009 -undersökningen*. Jyväskylä: Jyväskylä universitet, Pedagogiska forskningsinstitutet. <http://urn.fi/URN:ISBN:978-951-39-4452-0>
- Harju-Luukkainen, H., Sulkunen, S., & Stolt, S. (2016). Uppfattningen av lärandestrategier hos elever som för det mesta talar finska hemma, men går i svenskspråkig skola. *Kognition & Pædagogik*, (99), 78–89.
- Henk, W. A., Marinak, B. A., & Melnick, S. A. (2012). Measuring the Reader Self-Perceptions of Adolescents: Introducing the RSPS2. *Journal of Adolescent & Adult Literacy*, 56(4), 311–320. <https://doi.org/10.1002/JAAL.00144>
- Kalb, G., & van Ours, J. C. (2014). Reading to young children: A head-start in life? *Economics of Education Review*, 40, 1–24. <https://doi.org/10.1016/j.econedurev.2014.01.002>
- Kidd, D. C., & Castano, E. (2013). Reading Literary Fiction Improves Theory of Mind. *Science*, 342(6156), 377–380. <https://doi.org/10.1126/science.1239918>
- Kupari, P., Välijärvi, J., Andersson, L., Arffman, I., Nissinen, K., Puhakka, E., & Vettenranta, J. (2013). *PISA12 ensituloksia*. Helsinki: Opetus- ja kulttuuriministeriö. <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-263-241-8>
- Mar, R. A., Oatley, K., & Peterson, J. B. (2009). Exploring the link between reading fiction and empathy: Ruling out individual differences and examining outcomes. *Communications*, 34(4), 407–428. <https://doi.org/10.1515/COMM.2009.025>
- Merisuo-Storm, T. (2006). Girls and Boys Like to Read and Write Different Texts. *Scandinavian Journal of Educational Research*, 50(2), 111–125.
- Sénéchal, M., & LeFevre, J.-A. (2002). Parental Involvement in the Development of Children's Reading Skill: A Five-Year Longitudinal Study. *Child Development*, 73(2), 445–460. <https://doi.org/10.1111/1467-8624.00417>
- Sulkunen, S., & Välijärvi, J. (2012). *PISA09. Kestävä osaamisen pohja?* Helsinki: Opetus- ja kulttuuriministeriö. <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-263-112-1>

Väljjarvi, J., Kupari, P., Ahonen, A. K., Arffman, I., Harju-Luukkainen, H., Leino, K., ... Vuorinen, R. (2015). *Millä eväillä osaaminen uuteen nousuun? PISA 2012 -tutkimustuloksia*. Opetus- ja kulttuuriministeriö. <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-263-334-7>